

İNGİLİZ SİYASETİNİN İKİ MAKYAVELİST AKTÖRÜ BLAIR VE BROWN: TARIQ ALI, HOWARD BRENTON, ANDY DE LA TOUR'UN SNOGGING KEN OYUNU ÜZERİNDEN ANALİTİK BİR İNCELEME

BLAIR AND BROWN, TWO MACHIAVELLIST ACTORS OF BRITISH POLITICS: AN ANALYTICAL REVIEW THROUGH SNOGGING KEN BY TARIQ ALI, HOWARD BRENTON, ANDY DE LA TOUR

Dr. Öğretim Üyesi Sedat BAY

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, Sivas/ Türkiye
ORCID Number: 0000-0001-9118-2775

Article Type : Review Article / İnceleme Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1026>

Reference : Bay, S. (2018). "İngiliz Siyasetinin İki Makyavelist Aktörü Blair Ve Brown: Tariq Ali, Howard Brenton, Andy De La Tour'un Snogging Ken Oyunu Üzerinden Analitik Bir İnceleme", International Social Sciences Studies Journal, 4(26): 5610-5619

ÖZ

Niccolo Machiavelli özellikle 16. Yüzyılın başlarında yazmış olduğu The Prince (Hükümdar) (1513) ve The Discourses (Söylevler) (1528) adlı eserleri ile iyi bir hükümdarın özellikleri hakkındaki görüşleri hem de siyaset anlayışı ile günümüz siyasetindeki etkileri halen tartışılmakta olan bir yazardır. Bu çalışmamızda Machiavelli'nin siyaset anlayışının Snogging Ken adlı eser özelinde karşımıza çıkan siyaset ve siyasetçileri ne şekilde etkilemiş olabileceği tartışılacaktır. Tariq Ali, Howard Brenton ve Andy de la Tour tarafından 2000 yılında yazılan Snogging Ken, aynı yıl yapılan Londra Belediye Başkanlığı seçimleri öncesindeki siyasi ortamı ele alır. İşçi Partisinden aday yapılmadığı için seçimlere bağımsız aday olarak girme kararı alan Ken Livingstone'un seçimlerde başarılı olmaması için Tony Blair ve ekibi tarafından uygulanan ahlaki sınırları olmayan yöntemlerin Machiavelli'den ne kadar etkilenmiş olabileceği üzerinde durulacaktır. Ayrıca dönemin maliye bakanı olmasına rağmen neden Gordon Brown'ın Livingstone'un başarısı olmasını istediği üzerinden durulacaktır. Sonuç olarak, İşçi Partisi'nin mevcut lideri Blair ve gelecekteki lideri Gordon Brown'ın Machiavelli'nin iyi lider tanımına ne kadar uydukları ve siyasette kullanılmasını önerdiği yöntemlere ne derece başvurdukları incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Machiavelli, siyaset, Tony Blair, Gordon Brown, Snogging Ken

ABSTRACT

Niccolo Machiavelli is a writer the influence of whose works on the present day political ideas about the characteristics of a good prince as well as his understanding of politics have still be discussed through especially his books The Prince (1513) and The Discourses (1528) which he wrote at the beginning of the sixteenth century. In this study, it will be discussed how Machiavelli's understanding of politics may have affected politicians and policies we have encountered in the play Snogging Ken. Snogging Ken, which was written by Tariq Ali, Howard Brenton, and Andy de la Tour in the year 2000, discusses the political developments ahead of London's mayoral elections held in the same year. The methods that do not have the moral boundaries imposed by Tony Blair and his team so that Ken Livingstone, who decided to run for election as an independent candidate because he was not a candidate for Labor, was not successful in the elections, and their similarities with Machiavellian view of politics and good leader will be examined. In addition, why Gordon Brown wants Livingstone to be the successful though he is the finance minister of the period will be studied. As a result, the current leader of the Labour Party, Blair, and its future leader Gordon Brown will be scrutinized by how much they adhere to Machiavelli's good leader definition and how much they refer to the methods that he recommends to be used in politics.

Keywords: Machiavelli, Politics, Tony Blair, Gordon Brown, Snogging Ken

1. GİRİŞ

Mayıs 2000’de yapılan Londra Belediye Başkanlığı seçimleri gerek öncesi gerek sonrası ile İngiltere’nin iki büyük partisinde de önemli sorunlara ve anlaşmazlıklara sebep olmuştur. Seçim sonucunda başkanlığı bağımsız aday Ken Livingstone’un kazanması Alderman’a göre (2000), İşçi Partisi’nin aday belirleme sürecindeki uygulamalarının doğrudan sonucu olarak ortaya çıkmıştır. İşçi Partisi lideri Tony Blair ve parti yönetiminin Livingstone’un adaylığına karşı çıkmasının çeşitli sebepleri vardı. Bunların ilki ve önemlisi Livingstone’un İşçi Partisinin 1980li yıllarda seçim kaybetmesinin ana sebeplerinden kabul edilen *Eski Çatışmacı Sol* anlayış ile özdeşleştirilmiş olmasıydı. Bu yıllarda Thatcher hükümeti ile yaşadığı çekişme her ne kadar Londra içinde partiye bir sempati kazandırsa da bu çekişmenin Büyük Londra Konseyi’nin lav edilmesi için Thatcher Hükümetine yardımcı olduğu görüşü hâkimdir. (Alderman, 2000, p. 745). Ayrıca Livingstone sıklıkla parti politikalarını eleştirmektedir. Belediye başkanı olması halinde bunu hükümete saldırmak için bir platform olarak kullanmasından korkulmaktadır.

Blair liderliğindeki İşçi Partisi’nin Livingstone’un belediye başkanlığını kazanamaması için bir şeyler yapması gerekmektedir. Machiavelli’nin iyi bir liderin özellikleri hakkındaki görüşleri ile Blair ve Gordon Brown gibi politikacıların inceleyeceğimiz eserdeki siyaset anlayışları ve uygulamaları arasındaki benzerlikler bu noktada karşımıza çıkmaya başlar. Machiavelli iyi bir liderin ahlaki bir amaca ulaşmak için ahlaksız yöntemlere başvurabileceğini, bunun onun bir sorumluluğu olduğunu öne sürer. Ona göre iyi bir lider geleneksel, ahlaki erdemlere değil, amaca ulaşmak için her şeyi mubah gören yeni siyasi erdemlere sahip olmalı, geleceğe yönelik öngörülerini ile pek çok sorunu daha ortaya çıkmadan ya da yeterince büyümeden önleyecek tedbirleri almalıdır (Machiavelli, Prens, 1994). Blair ve arkadaşlarının Livingstone’u siyaset sahnesinden silmeye çalışmalarının altında yatan sebep de budur. Livingstone sadece belediye başkanlığı ile yetinmeyecek bir sonraki adım olarak gözünü İşçi Partisi başkanlığına ve dolayısıyla başbakanlığa dizecektir. Oluşturmaya çalıştıkları yeni sol olgusuna büyük bir tehdit olarak gördükleri Livingstone’a karşı iftira ve karalama kampanyasına girişen Blair ve ekibinin metotları ve siyaset anlayışları Machiavelli’nin görüşlerini hatırlatmaktadır.

Biz de *Snogging Ken* adlı eser özelinde mevcut benzerlikler üzerinde durarak, bu benzerliklerin kaynağının neler olabileceğini, Blair ve Brown gibi İngiltere’nin siyasetinde uzun süre çok etkin olmuş siyasetçilerin doğrudan ya da dolaylı olarak Machiavelli’den etkilenmiş olup olmadıklarını ve eğer etkilenmişlerse bu etkinin ne derece olduğunu incelemeye çalışacağız.

2. SNOGGING KEN VE MACHIAVELLI’NİN SİYASET ANLAYIŞININ İNGİLİZ SİYASETİ ÜZERİNE MUHTEMEL ETKİLERİ

Oyun İşçi Partisi temsilcisi Pandora¹ ile İşçi Partisi milletvekillerinden Lola’nın Londra seçimleri ve adaylar ile ilgili konuşmak üzere bir restoranda bir araya geldikleri ilk sahne ile başlar. Konuşulanlardan anlaşıldığı kadarıyla, Pandora Lola’yı partisinin ve lideri Blair’in geleceği için bir şeyler yapmaya motive etmek istemektedir. “Yapacağımı biliyoruz. Sana güveniyoruz, Lola”. Liderinin iyiliği için tüm özel uğraşlarını bir kenara koydun”. Lora elinden gelenin en iyisini yaparak partisini ve liderini memnun etmek kararlılığını ortaya koymak için “Sizi hayal kırıklığına uğratmayacağım” (p. 14) der. Belediye Başkanlığı seçimleri ile ilgili yürütmekte oldukları kampanya Pandora’nın kendi ifadeleri ile ‘tam bir fiyaskodur’ (p. 14). Ken Livingstone yerine aday gösterdikleri Frank Dobson’ın kazanabilecek bir adaya dönüştürülmesi onların sorumluluğundadır.

Lola işçi partisi seçmeninin bu konuda ne düşündüğünü öğrenmek ister:

LOLA: Hedef kitle ne diyor?

PANDORA: Hepsini kaybettik. Hepsi Ken’e oy vermek istiyorlar.

LOLA: Buna inanırım. Biliyor musun, Frank’a oy verecek tek bir kişiye bile rastlamadım. (s. 14)

Durum başlangıçta umduklarından çok daha kötü bir hal almış, Londra Belediye Başkanlığı seçimi artık sıradan bir seçim olmaktan çıkıp, İşçi Partisi ve liderinin halk arasındaki desteği ve hâkimiyetini tehdit

¹ Yunan Mitolojisinde Zeus ya da Hephaestus tarafından Epimetheus için bir hediye olarak kilden yaratılan ilk kadındır. Epimetheus ilk başta onu reddeder, ancak kardeşi Prometheus’un Zeus tarafından cezalandırılmasıyla birlikte aceleyle evlenir. Tanrılar tarafından bir düşün hediyesi olarak verilen kutuyu açmıştır ve o zamandan beri insanlığın başına musallat olan kötülükleri ve rahatsızlıkları serbest bırakmıştır. Geriye ise sadece umut kalmıştır. (Coleman, 2007, s. 804)

edecek bir boyuta ulaşmıştır. “[Ken Livingstone] Tony’den daha popülerdir” (s.14). Gerek parti yönetimi gerek ise partiyi temsil eden Pandora için bu Tony Blair’in liderliğine açık bir tehdit oluşturmaktadır.

Machiavelli’nin iyi bir liderin özellikleri ile ilgili düşünceleri sanki bu oyun ile birlikte Tony Blair’de vücut bulmuş gibidir. Machiavelli’ye göre iyi bir lider her türlü duruma karşı hazırlıklı ve her durumu kendi çıkarı için kullanma konusunda becerikli olmalıdır. Eğer ülkesinin ve egemenliğinin geleceği bir günah işlemesini gerektiriyorsa, iyi bir lider bunu yapmaktan kaçınmamalıdır. Bu cesareti gösterip gerektiğinde diğer insanlar tarafından ahlak dışı ya da kanun dışı olarak algılanabilecek bir eyleme girişmek, liderin önemli özelliklerinden biridir. İnsan doğasını anlayabilecek kadar kurnaz olmalı, kötülüğün üstesinden gerekirse kötülük ile gelebilmeli, insanların tutkuları ve dürtüleriyle oynayabilmeli ve onları kendi lehine kullanabilmelidir. Belirleyici olmalı, sorunları öngörmeli ve önceden harekete geçmelidir. Güçlü olduğu yerde kararlı olmalı, zayıf olduğu durumlarda ise dikkatli davranmalıdır. Kendi ruhuna mal olsa bile ülkesini kurtarmak için ne gerekiyorsa yapmalıdır. (Machiavelli, The Discourses, 1979, s. 165)

Tony Blair, Ken Livingstone’un yeni bir lider olarak ortaya çıkmasının hem kendi geleceği hem de ülkesinin geleceği için büyük bir tehdit olduğuna inanmaktadır. Bu nedenle Pandora bir şekilde Ken’in halk nezdindeki itibarını yerle bir edecek ve onun seçimi kazanarak Blair’e karşı yeni bir rakip olmasını engelleyecek bir yol aramaktadır. Pandora “Sevgili Lola mesele Ken Livingstone’u nasıl aşacak ve Londra halkını, sakalını bile tıraş etmeyecek, aşırı kilolu bir beceriksiz oy vermeye ikna edeceğiz” (s.15) diyerek sonuca odaklı bir bakış açısına sahip olduklarını, kendilerini başarıya ulaştırarak yolun önemli olmadığını ortaya koyar. Fischer (2006), Machiavelli’nin bir liderin önünde iki seçenek olduğunu ifade ettiğini, liderin ya iyi bir lider ya da iyi bir insan olabileceğini, her ikisinin birden olmasının mümkün olmadığını ifade ettiğini belirtir. Çünkü bir lider için mal ve zenginlikleri korumanın yolu adil olup olmadığına bakmadan pek çok insanı yaralamaktan geçer (p. xlv). İçinde buldukları durum Blair için iyi bir insan olmaktadır iyi bir lider olması ve mevcut tehlikeyi bertaraf etmek için ne gerekiyorsa yapmasını gerektirmektedir.

Ali (2000) oyunun giriş bölümünde, günümüz İngiltere’inde iki tür milletvekili olduğundan bahseder. Ona göre bir yanda liderlerin her istediğini yapan, eylemleri ve söylemleriyle liderlerin emrinde olanlar vardır. Öte yanda ise halkın içinde kötü parti politikalarını savunmaktan utanan, olup biteni sessizce takip edip kınamakla yetinenler vardır. Londra seçimlerinde Blair ve ekibinin alacağı bir yenilgi, İşçi Partisi içinde sessiz kalmayı tercih eden vekilleri yeniden harekete geçirebilir, parti içi muhalefet için yeni umut kaynağı olabilirdi (p. 10). Durumdan memnun olmamalarına rağmen seslerini çıkaramayan vekillerin başarısız olmaları halinde siyasal geleceklerini kaybetmekten korktukları açıktır. Lidere karşı duyulan korku Machiavelli için iyi bir liderin en önde gelen özelliklerinden biridir. Bir liderin insanların sevgisi ve saygısını kazanmış olması iyi bir özelliktir, ancak, korkulmak sevilmekten daha önemli bir özelliktir (Machiavelli, Prens, 1994, s. 106):

İnsanlar kendini sevdirmek isteyen çok korkutmak isteyen kırımdan çekinirler çünkü sevgi bağı şükranla örülmüştür yani insanların kopartmakta duraksamadıkları bir iplik zira kişisel çıkarları söz konusu olduğunda insanlar hainleşirler ama korku bağı insanları hiç terk etmeyen ceza yemek korkusuyla dokunmuştur... Bu nedenle sevgiden ziyade korku bu insanların liderlerine bağlı kalmalarını sağlayacaktır (Machiavelli, Prens, 1994, s. 106).

Aynı anda bitişik bir masada Ken Livingstone’un ahablarından biri olan Thick Boy Geezer adlı popülaritesini kaybetmekte olan bir pop yıldızı ile Livingstone’u gizlice desteklemek isteğinde olduğu izlenimi edinilen bir aristokrat ve eski İşçi Partisi parlamento üyesi Doug Watson oturmaktadır. Doug elinde daha imzalamadığı iki yüz bin sterlinlik bir çek tutmakta ve çeki vermek için Thick Boy’un Livingstone’un yapacakları konusunda kendisini ikna etmesini istemektedir. Ken’in şahsen gelmeyip yerine Thick Boy’u göndermesine bozulmuş gibidir:

DOUG: Ken’i şahsen görmek istedim. Eğer durumu bu kadar iyiye demek ki yardımınıza ihtiyacı yok, iyi, unut gitsin – *DOUG masadan kalkmaya teşebbüs eder ama THICK BOY onu durdurur.*

THICK BOY: Hayır, hayır, meseleyi tersinden almayın. Ken bizimle iletişim kurduğunuz için çok memnun. Desteğine çok değer veriyor - ama seninle yemek yerken görülemez. Alenen. En azından henüz değil.

DOUG: Tamam, Pekâlâ...

THICK BOY: Ben Ken’in temsilcisi olarak buradayım. Bu öğle yemeği için onun gözleri ve kulaklarıym. (s. 16)

Gizliden gizliye Ken'i desteklemek kararı alan Doug bile onun halk arasında neden bu kadar popüler olduğunu anlayamamaktadır. Ancak içten içe Ken'i desteklemenin iyi bir seçenek olduğunu hissetmektedir. Bu da Ken'i hem İşçi partisi hem de liderleri Blair için büyük bir tehdit haline getirmektedir. Thick Boy Blair'in Ken'den ne kadar çekindiğini ve nefret ettiğini "Tony Blair'in başı her şekilde dertte - Ken'in adı her geçtiğinde gözlerinin nasıl kan çanağına döndüğünü görüyorsun. – Onu destekleyenin mankafa Murdoch olduğuna inanıyor" (s. 17) diyerek ortaya koymaktadır. Blair ve ekibine göre toplumda kendi idarelerine karşı bir huzursuzluk ve memnuniyetsizlik olduğu izleniminin yaratılması, Murdoch gibi basın baronlarının desteği olmadan başarısızdır. Bu işbirlikçilerden biri de "Sadece Londra seçimlerinin gecesinde Blair'in gözlerinin yuvalarından fırladığını görmek istiyorum" (s.18) diyen Doug Watson'dur.

Blair hali hazırda sıradan halkın büyük bir kısmının desteğini almış olan Livingstone'un yanına bir de aristokratları almasına izin vermemelidir. Machiavelli'ye göre de çok fazla sayıda aristokratın bulunduğu toplumlarda devleti korumak için önce bu aristokratların tümünden kurtulmak gerekir (Machiavelli, *The Discourses*, 1979). Bu nedenle pek çok kişi Livingstone'u desteklediklerini açıkça ifade edememekte, bunu gizlice gerçekleştirmek zorunda kalmaktadır. Doug ve onun özelinde Livingstone'u destekleyenlerin amacını Machiavelli *Prens* adlı kitabında şu şekilde açıklar: "İnsan doğası öyledir ki insanlar birisinin kendilerine yaptıkları yardımdan ötürü olduğu kadar kendilerinin ona yaptıkları yardımdan ötürü de bağlanırlar" (s. 82).

Doug'un Blair'den bu kadar nefret etmesinin sebebi daha önce elindeki tüm imkânlarla onu desteklemiş olmasına rağmen, hak etmediği şekilde kabineden çıkarıldığını düşünmesidir. Hayal kırıklığı ve kızgınlığını "Ona her şeyi verdim. İş deneyimimi, ismimi hatta Cape Cod'daki evimi- o ne yapıyor? Beni Kabineden atıyor. Beni halkın önünde rezil rüsva etti" (p.18) şeklinde dışa vurur.

Machiavelli'ye göre iyi bir hükümdar şartlar gerektirdiğinde iktidarını ve ismini korumak için her türlü kötülüğü yapma yetkisine ve hakkına sahiptir. Ancak bunu yaparken ismini lekelememeye dikkat etmeli ve dürüst ve ahlaklı bir lider imajını sürdürmeye önem vermelidir. Çünkü kötü şöhret hükümdarın konumunu korumasına yardımcı olmak yerine tehlikeye atacaktır. "Bu durumda dikkat edilecek şey kötü bir şekilde davranma olgusu engellenemese de kötü görünmek engellenmelidir" (Kesgin, 2015, s. 109).

Pandora Livingstone tehlikesi ile acilen mücadele edilmesi gerektiğinin farkındadır ve "Görüyorsun Lola, Livingstone'un popülaritesinin kaynağını zehirlemeni istiyoruz" (s.18) diyerek verilecek mücadelede en önemli rolü Lola'nın oynamasını istediklerini ortaya koyar. Tercih ettikleri mücadele tarzı Machiavelli'nin bir hükümdarın düşmanlarına karşı nasıl bir mücadele vermeleri gerektiğine dair fikirleri ile örtüşmektedir:

Öyleyse şunu bilin ki iki tür mücadele tarzı vardır: Biri yasalara uyarak, öbürü zora başvurarak. Birincisi insanlara özgüdür, ikincisi hayvanlara. Ama hep olageldiği gibi birincisi yetmediğinden ikincisine başvurmak gerekir. Onun için bir prens insancayı da hayvancayı da ustalıkla kullanmayı bilmelidir. Bu ayırım bir zamanlar Aşil'in ve başka büyük beylerin eğitiminin onları kendi disiplinine sokması için kantor Şiron'a bırakıldığını yazan eski yazarlarca imgelerle dolu bir anlatımla prenlere öğretilmiştir. Eğitimci olarak bir yarı-insan, yarı- hayvana sahip olmanın tek anlamı vardır: Bir prens için her iki doğayı da kullanmasını bilmenin gereği... zira biri olmadan öbürü kalıcı değildir (Machiavelli, *Prens*, 1994, s. 109).

Pandora'ya göre bu, Lola'nın partilerine hizmet etmesi için iyi bir fırsattır ve bu hizmetin karşılığı Lola'nın hayallerine sığmayacak kadar büyük olacaktır (s.18). Şaşkınlık ve heyecan içinde kendisine verilen görevin ne olduğunu öğrenmeyi bekleyen Lola, Pandora'nın "Doğruyu söyle" (s.18) demesi ile daha çok şaşkınlığa düşer. Hangi konuda doğru söylemesi gerektiğini ve bunun Livingstone ile ne ilgisi olduğunu anlayamamıştır çünkü Avam Kamarası dışında onu hiç görmemiştir. Anlaşıldığı kadarıyla Pandora ve İşçi Partisi Machiavelli'nin yukarıda belirttiği mücadele yöntemlerinden ikincisini, yani hayvanca mücadeleyi seçmiştir. Livingstone'un toplum nezdindeki itibarını zedelemek için Lola'nın daha on beş yaşında küçük bir kız iken Livingstone tarafından cinsel olarak suiistimal edildiğini iddia edeceklerdir.

İyi bir lider hem gerektiğinde iyi olmamayı tercih edebilmeli ve bu gücü kullanması gerektiğindeyse yaptıklarının toplum nezdinde kendi adını lekelenmemesine dikkat etmelidir. Çünkü lekelenen adı ve bunun ortaya çıkardığı kötü şöhret hükümdarın konumunun ve mevcut iktidar gücünü riske atacaktır (Machiavelli, 1998: 178, 180).

Machiavelli'ye göre ikiyüzlü davranabilmek bir hükümdarın iktidarının devamını sağlamak için şarttır. "O, bilinenin aksine bunun çok daha az zorlukla uygulanabileceğini vurgular. Machiavelli bu durumu iki sebebe bağlar: Bu sebeplerin ilki pek çok insanın aldatılmaya oldukça yatkın olmaları ve bu nedenle pek çok durumu eleştirmeden olduğu gibi kabul etmeleridir. Öte yandan ise insanların en kurnaz olanları dahi

hükümdarın gerçek niyeti yerine toplumda bıraktıkları izlenimlerine önem vermekte ve değerlendirmelerini bu doğrultuda yapmaktadır. “Böylece tamamen halktan yalıtılmış ve yönetimin ihtişamıyla korunan bir hükümdar, kendisi nasıl istiyorsa herkesin onu öyle algıladığı fakat buna rağmen çok az kişinin aslında onun nasıl olduğunu bildiği bir konum elde eder” (s.195). Bu nedenle böyle bir durumda hükümdar için sıkıntı yaratacak bir durumun ortaya çıkması söz konusu değildir. Aksine nasıl hile yapılacağını iyi bilen bir hükümdar aldatılmaya hazır bir kitle bulmakta hiçbir zaman sıkıntı yaşamayacaktır (Machiavelli, 1998: 194-196).

PANDORA: Onunla on beş yaşındayken tanıştın, Lola.

LOLA: Tanıştım mı?

PANDORA: Oh evet. Okul dergisi için onunla röportaj yapmaya gittin.

LOLA: Ne? Bizim hiç okul dergimiz olmadı ki.

PANDORA: Ha, oldu.

LOLA: Beni biriyle karıştırıyor olmalısınız.

PANDORA: Sanmıyoruz. Senin aradığımız kız olduğunu düşünüyoruz.

LOLA: Ha, anladım. Doğru değil, anlıyorum! Muhteşem. Ha, On beş yaşında onunla röportaj yaptığımı ve onun korkunç bir şey söylediğini söylememi istiyorsunuz. Parlak fikir! Dedi – biliyorum.

Pandora için yasa dışı IRA (İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu) ile ilgili herhangi bir söylentinin istedikleri etkiyi yaratması mümkün değildir. Lola’dan istedikleri Livingstone’un kendisiyle sevişmek istediğini (s.19) söylemesidir. Lola bunu kabul etmek istemez çünkü evlidir ve basın karşısına çıkıp on beş yaşındayken Ken Livingstone’un onunla seks yapmak istediğini söylemesinin evliliğini nasıl etkileyeceğini bilmemektedir. Söylenmesi istenilen şeylerin doğru olmaması değil de eşine böyle bir şeyi nasıl açıklayacağını düşünmesi, Lola’nın kendisi üzerinden Livingstone’a atılacak iftirayı ahlaki açıdan yanlış bulmadığını göstermektedir. Ancak kendisinden istenilen bununla sınırlı değildir:

PANDORA : İstemekten daha fazlası, tatlım. [Bakar]. Yaptı.

LOLA : Ne??

PANDORA : Ve on beş yaşındaydın.

LOLA : Ben mi?? Bunu yapamam. Ben evli bir kadını. Nigel buna ne diyecek?

PANDORA : On beş yaşındayken Nigel ile evli değildin, Sorun ne? (p. 19)

Pandora’nın ciddiyetini anlayan Lola, yavaş yavaş kendini olaya alıştırmaya başlar. “Beni kucakladı!! Hepsi geri geliyor [hatırlıyorum]. [Bana] Yumulan Ken. Müthişti!!” (s. 20) diyerek rolünü benimsemeye başladığını gösterir.

Doug ve Thick Boy bir kez daha bir aradadır. Doug artık Ken’i desteklemek istemesinin asıl altında yatan sebebini açığa vurmaktadır: “Bak onu kimler destekliyor. Onun dümen suyuna gidenler. Troçkiciler, eski-troçkiciler, anarşistler, doğanın ucubeleri, asiler... Demek istediğim, Ken Londra’yı kimlerle yönetecek, benim sorum bu...” (s.21). Ken’e destek olmak isteyenlerin Londra üzerinde söz sahibi olmak istediklerini açıkça ortaya koyan Doug, “Hayır, hayır, hayır. Londra’yı senin gibi insanlarla yönetecek” (s.21) cevabını alınca rahatlar.

Doug’un olaylara bakışı Machiavelli’nin insan doğası çözümlemesine dayalı siyaset anlayışı ile örtüşmektedir. Machiavelli’ye göre insan doğasının temelinde yatan en önemli özellik sürekli olarak yeni şeyler elde etme tutkusudur (Machiavelli, Prens, 1994). Doug ve onun temsil ettiği siyasetçilerin yapmaya çalıştığı da mevcut fırsatı kullanarak mümkün olduğunca fazla güç elde etmeye çalışmaktır. İncelemekte olduğumuz oyunda da karşımıza çıktığı üzere, yeni şeyler elde etmek isteyenlerle elindeki varlığı, gücü ve iktidarı kaybetmek istemeyenler arasında doğal bir iktidar savaşı vardır. Öztürk’e göre (2013) bahsi geçen bu savaş insanı kötü olmaya yöneltir. Ancak bu kötülük günahkârlıktan çok nankörlük ve ikiyüzlülük gibi dünyevi bir eylem anlamına gelmektedir. Aynen hayat gibi siyaset de doğası gereği savaşa dayanır ve insanlar bu acımasız mücadelede ayakta kalabilmek ve iktidara yakın olabilmek için her yolu denerler. Hayat bu anlayışa göre sürekli bir savaşta anlamına geldiği için “insanlar ellerindeki araçları nasıl kullanacakları konusunda sürekli olarak belli bir stratejiye göre hareket etmek ve değişen koşullar karşısında o stratejiyi

güncellemek zorundadırlar” (s. 186). Pandora ve Lola da Livingstone’a karşı verilen savaşta iktidarlarını korumak için parti merkezince belirlenen stratejiye göre hareket etmektedirler.

Aralarındaki savaşta Livingstone ve destekçileri Blair ve ekibinin kurtulmak istedikleri eski klasik sol anlayışı temsil ederken, Blair ve ekibi “Üçüncü Yol Sosyalizmi” (s.22) dedikleri yeni bir anlayışı hâkim kılmak istemektedir. Bu mücadele sadece bir iktidar mücadelesi değil aynı zamanda da bir siyasi anlayış mücadelesidir. Bu yeni anlayış “Ne sağ ne de soldur. Hem her ikisi hem de hiç biridir” (s.22). Pandora’ya göre yapmaya çalıştıkları şey kendisi gibi ileri görüşlü düşünürler ve uzmanlardan oluşan yeni bir yönetici topluluğu ortaya çıkarmaktır.

Pandora, Livingstone’un toplumsal desteğini asgariye indirme çabalarının asıl hedefinin kendi adayları Frank Dobson’un seçimi kazanması olmadığını, Livingstone’un kazanamaması olduğunu itiraf eder. İnsanlar Dobson’a güvenmemekte ve haklı olarak onun Blair’in kuklası olduğunu düşünmektedir (s.22):

PANDORA: Ama ipleri görebiliyorlar. Ken ile olan sorunumuz şu ki ona güveniyorlar ve bu yüzden o favori, bu güveni kırmalıyız, insanların zihninde şüphe tohumu ekmeliyiz –ve [o zaman] şu soruyu soracaklar. Başkan olarak bir yalancı mı istiyoruz? (s.23)

İnsanların zihninde bu ölümcül soruyu oluşturmak için en önemli görevin kendine düştüğünü anlayan ve bundan bir çeşit zevk alan Lola, idealleri uğruna kendini feda eden bir kahraman edasıyla “Biliyorum! Ken benimle yattın ve bir bebeğimiz oldu. Bir aşk çocuğu” (s. 23) der. Başlarda kabullenmekte çekingen davrandığı suiistimale uğramış küçük kız rolünü benimsemekle kalmamış, olayları daha kışkırtıcı bir hale getirmeye karar vermiş gibidir. Machiavelli’nin de ifade ettiği üzere savaş bir hiledir ve Lola da bu savaşta her türlü hileyi kullanmayı bir ahlaksızlık değil bir fedakârlık olarak görmektedir. Kendini kurguladıkları hikâyeye kaptıran Lola hikâyesine “Ondan kurtulduk. Gizlice evlatlık verdik... Daha da iyisi onu... bir yetimhaneye attık... Romanya’da” (s. 23) gibi detaylar eklemektedir.

Lola bir yandan Livingstone ile olmayan ilişkisini kurgularken diğer yandan bunun kariyerini mahvetmesinden, Tony Blair’in bunu kendisine karşı bir koz olarak kullanmasından korkmaktadır. (s. 24). Lola tarafından çizilen Blair imajı, Machiavelli de olduğu gibi *ahlakçı* değil *gerçekçidir* (Machiavelli, Prens, 1994, s. 10). Bu nedenle gerektiğinde Lola’nın yaptıklarını görmezden gelmesi ve hatta günü geldiğinde tüm suçu ona yıkararak durumdan kurtulması kuvvetle muhtemeldir. Pandora’nın “Pek tabi ki hayır. Bağlılığa ne kadar önem verdiğini bilirsin” sözleri Lola’yı az da olsa rahatlatır: “Evet, takdire şayan. O gerçekten en harika lider. Biliyorsun... Yayılıyor, değil mi? Onun parlıtısında güneşleniyoruz. Arka sıralarda bizi taze ve parlak tutuyor” (p. 24).

Başka bir sahnedeyse Doug ve Thick Boy işbirliklerinin kendileri için ne getirip ne götüreceğini tartışmaya devam etmektedirler. Doug kendilerinin yardımını almadığı takdirde Livingstone’un başarılı olmasının olanaksızlığını vurgulayarak, desteklerinin öneminin altını çizmektedir. Doug’ın dönemin işçi partisi Maliye Bakanı Gordon Brown adına konuşuyor olması da sadece Blair ve ekibinin değil aynı zamanda parti içinde idareyi ele geçirmek isteyen diğer gurupların da siyasete Machiavelli gibi yaklaştıklarının bir göstergesidir. Doug ve onun arkasındaki güç olan Gordon Brown’ın Livingstone’un idaresinin Londra için daha iyi olacağına dair bir beklentileri yoktur. Onların beklentisi liderleri Blair’in siyasi alanda alacağı bir yenilginin parti içinde Gordon Brown ve ekibine yeni fırsatlar doğurmasıdır.

DOUG: [Ken] Problemleri çözmek istemiyor. Protesto siyaseti, istediği bu. O sadece başıboş bir serseri, on dokuz yüz seksenlerin arsız delikanlısı, Ken asla bundan başka bir şey olmadı. Bu işi istiyor, çünkü önemli olan hiçbir şeyde sözünü tutamayacağını biliyor. Hepsini yapıp Gordon Brown’ı suçlayacak. ... ‘Hazine Bakanlığı hiç bir şey yapmama müsaade etmiyor’ diye mızızlanacak. (s. 25)

DOUG İşçi Partisinde ayrılmak on yıldır bir bahane arıyordu. O arka sıralardaki önemsiz biriydi, şimdi ismi neon ışıkları altında. Ünlü Ken. Ünlü restoranların dışında patlayan flaşlar, sanatçılar ve – senin gibi – sözüm ona sanatçılarla birlikte – onun gerçekten zevk aldığı şey bu. O sahte, o siyasette olunabilecek en kötü şey, gerçekten güçten korkan - bir tüy sıklet (s. 25-26).

Thick Boy her ne kadar Livingstone’un amacının partiye geri dönmek olduğunu, arka planda pek çok sendikanın onun geri dönüşünü sağlamak için çalıştığını ifade ederek Doug’ı rahatlatmak istese de bu girişimin başarılı olduğu söylenemez. Burada Thick Boy Livingstone için kıyamet gününde inananları etrafında toplayan İsa imajı çizmektedir. Popülaritesi hayal bile edilemeyecek bir seviyeye erişen Livingstone, Gökteki bir melek gibi, hüküm günü trampetleri çaldığında bütün insanların onun etrafında

birleşeceğinden ve Yeni Sol'un sandıklara gömüleceğinden bahseder (s.27). Ancak, Doug'a göre Livingstone'un partiye geri dönebilmesi için "Blair'in ölüsünü çiğnemesi" (s.26) gerekmektedir çünkü "Tony [Blair] Ken'den nefret etmektedir" (s. 26). Aralarındaki konuşmalardan anlaşılacağı üzere Londra seçimlerini kazanmak Doug için önemli değildir. Çünkü asıl hedef İşçi Partisi yönetimini ele geçirmek ve bu sayede iktidar sahibi olabilmektir. Londra seçimlerini Livingstone'un kazanma olasılığının gerçekten çok yüksek olduğunu bilmelerine rağmen, bunun onları nihai amaçlarına, yani iktidara ulaştırmada yetersiz olduğuna inanan Doug ve temsil ettiği Gordon Brown'u destekleyen gurup, Livingstone'u desteklemekten vaz geçerler.

Oyunun son bölümünde Lola üzerinden Livingstone'a kurulan tuzağın aslında daha başka amaçlara da hizmet ettiği ortaya çıkar. Pandora Lola'ya sıranın kendi adayları Dobson'ın adaylıktan el çektilmesine geldiğini açıklar. "Tabi ki Dobson [seçimi] kazanamaz" diyen Pandora, Lola'dan yapmasını istediklerinin sadece onun bağlılığını denemek amaçlı olduğunu açıklar: "Sadece seni deniyordum, tatlım. Ne kadar ileri gidebileceğini görmek. Ve sen kesinlikle geçtin. Tony' hizmette GCSE² sınavından A aldın." (s. 28), diyerek Lola'nın siyasi eğitiminde ilk seviyeyi geçtiğini ancak siyasette başarılı olmak için daha girmesi gereken başka sınavlar olduğunu da ima etmektedir. Makyavelist bir liderin çıkarlarını korumak için yanında olan insanlara bile güvenmediği açıktır. İktidarı koruma yolunda her türlü eylem liderin hakkıdır.

PANDORA: Basit tatlım. Tony, kaybedenler tarafından lekelenemez. Yani. Alastair³'den yeni siparişler - Dobbo'nun ismini oy pusulasından çıkar. Yeni İşçi Partisinin yenildiği görülmemeli. Kesinlikle Sol tarafından değil. Bütün projemiz duman oldu uçuyor.

LOLA: Oy pusulasından mı çıkaracağız? Yani onu öldürmemi mi istiyorsun?

PANDORA: Ben sadece senin keskinliğini seviyorum. Hayır, tatlım, bunu Üçüncü Yolu gerçekleştirmek zorundayız. Ona git Lola. Onu acısından kurtar.

Bir kez daha Londra seçimleriyle ilgili oynanan oyunların yükünü çekmek Lola'ya düşmüştür. Kendisinden ne yapmasının istendiğini anlamayan Lola bir kez daha şaşkınlık içindedir ve bu şaşkınlığını "Kendi adayımızı yok etmemi mi istiyorsun?" (s.28) şeklinde ifade eder. Siyaset okulunda ilk sınavını daha yeni başarmış iken kendisi için başka bir sınavda başarılı olması istenmiştir.

LOLA: Nasıl?

PANDORA: Onu istifaya ikna et.

LOLA: Ama nasıl?

PANDORA: Hayal gücünü kullan.

Pandora'ya göre başka seçenekleri yoktur. Ne yaparlarsa yapsınlar Ken Livingstone, Londra Belediye Başkanı olacaktır. Livingstone'un başkan olmasını engelleyemeyeceklerini anlayan İşçi Partisi yönetimi artık seçim sonrasında onu nasıl yıpratacaklarının planını yapmaya başlamıştır. İyi bir lider sadece karşılaştığı zorlu durumlarla mücadele etmez, gelecekteki zorlu mücadeleleri önceden görür ve tedbirlerini alır. Blair ve ekibinin yaptığı da tam budur. Londra muharebesini kaybetmeler de bunu iktidar savaşını kazanmak için iyi bir fırsat olarak görmekteydiler. Livingstone'un zafer sarhoşluğu içinde Belediye Başkanlığı kutlamasına izin verecekler ancak başkanlığı süresince Londra'da meydana gelen her tıkanmış otobüs şeridi, her ırkçı saldırı ve her protestoyu yani tüm ufak tefek sıkıntılardan bile onu sorumlu tutacak ve halk arasındaki popülaritesini zaman içinde yok ederek ondan kurtulacaklardır. Böylelikle hem önemli potansiyel rakiplerinden birini ortadan kaldıracak, hem de Blair'i halkın gözünde daha da büyüteceklerdir. Machiavelli *Prens* adlı eserinde "Kuşkusuz prensler karşılıklarına dikilen güçlükler ve engelleri aştıkça büyürler; bu nedenle, talih soydan gelme bir prensle kıyasla şans kazanmaya daha çok gereksinim duyan yeni bir prensin önüne düşmanlar çıkarır" der. Eğer prens bu sıkıntılarının üstesinden gelebilirse: "Düşmanlarının kendisine tuttuğu bu merdivene tırmanarak daha yükseğe çıkabilir" (s.123).

² *GCSE Nedir?* The General Certificate of Secondary Education (GCSE) 14- 16 yaşları arasındaki öğrencilerin katıldığı İngiltere eğitim sisteminde sunulan bir sınavdır. Orta öğretim seviyesindedir ve 11 – 16 yaşları arasında alınır. GCSE'yi tamamlayan öğrenciler üniversiteye devam etmek istiyorlar ise A-Level ya da IB programına geçerler. (<http://www.mciturkiye.com/tr/yatili-okullar/gcse-programi>)

³ *Alastair Campbell*, eski İngiliz Başbakanı Tony Blair'in sözcüsü, basın sekreteri ve iletişim ve strateji direktörü olarak bilinen bir yazar, iletişimci ve stratejist. (<https://alastaircampbell.org/about/>)

Lola'nın bu seferki görevi bir gazeteci ile kahvaltı yaparken elleri kalbinde, gözleri yaşlı bir şekilde İşçi Partisi'nin tüm milletvekilleri adına Londra adayları olan Frank Dobson'a paranoid şizofreni belirtileri de içeren *akut sanrısız disfonksiyonalite* teşhisi konulduğunu, bu nedenle üzülmeye de olsa akıl hastalarının kamu hizmeti vermesini yasaklayan kanunların gereği olarak adaylığının düşürüldüğünü açıklamaktır (s.29).

Oyun Lola'nın ağzından yazarlarımızın tüm gelişmeler ve gelecekte olacaklar ile ilgili düşüncelerinin verilmesi ile sona yaklaşır:

Bu kadarı yeter. Biz asla o sakallı yaşlı rezilin ilk sırada aday olmasını istemedik. Onu bize siz empoze ettiniz. Biz resmi aday olarak Ken ile yaşayabilirdik. Benim yerel teşkilatımın hepsi Ken'i destekliyor, tüm seçmenlerim Ken'i destekliyor. Benden koltuğumu kaybedip kariyerimin tepe takla olduğunu seyretmemi mi istiyorsun? Paranoyak şizofreni olan Tony Blair. Ken'e karşı güttüğü kan davası, Thatcher'ınki kadar bariz. Pandora "bebeğim" - dokunuşunu kaybettin. Gerçeklik sizi geçti. Kontrolde çıkıyorsun.

Sessizlik

Thick Boy ile Doug artık pazarlıklarının son aşamasındadır. Thick Boy telefonla Livingstone'un "ya Maliye Bakanlığı ya da hiçbir şey" dediğini Doug'a aktarır ve "Anlaştık" (s.31) cevabını alır. Öte yandan Pandora ise İşçi Partisi propaganda sorumlusu Alistair'den yeni hedeflerinin kim olduğu bilgisini almaktadır. Bir muharebeden galip çıktıklarına inanan her iki lider ve ekibi de bir sonraki muharebeye hazırlanmaktadır.

3. SONUÇ

İncelediğimiz eserden anlaşılacağı üzere, Blair'in yeni yönetim sistemi farklı bir yönetim etiği ortaya çıkarmıştır. Tony Blair tarafından yeniden düzenlenen parti etiği parti kurallarına ve her şeyden önemlisi Blair'e mutlak itaat ve sadakati gerektirmektedir. Bu durum parti mensuplarının rollerinde de önemli bir değişime yol açmıştır. Geçmişte, parti kurallarını tarafsız ve partizanlık içermeyen bir şekilde uygulama yükümlülüğü ile kendi rollerini "Parti görevlileri" şeklinde tamamlayan bu görevliler için, Tony Blair yönetimi ile birlikte, mevcut kurallar artık bağlayıcı kısıtlamalar olmaktan çıkmış, Blair'in hedefleri önüne çıkan engelleri bertaraf etmek için kullanılan araçlara dönmüşlerdir. Shaw (2016) parti yönetiminin tüm parti yetkililerinin Blair'e bağlılık göstermesini beklediğini, bu durumun çoğu üniversiteden daha yeni mezun olan ve hizmet etmeleri beklenen projenin gerekleri hakkında çok az bilgileri olan yeni katılımların ortaya çıkmasını sağladığını iddia eder. Pandora adlı karakterin temsil ettiği bu yeni parti yöneticileri politika gündemini düzenlemek ve manipüle etmek, eleştirileri susturmak, parti organları tarafından gerçekleştirilen seçimleri manipüle etmek ve oldukça karmaşık medya operasyonları yoluyla beklentileri ve algıları yönetmek gibi işlevleri yerine getirmektedirler.

Machiavelli'ye göre, eğer bir kişi politik gücü elde etmek ve elde ettiği bu gücü elinde tutmak isterse gerekeni yaptığı için ahlaksız sayılmaz. Pandora'nın özelinde Blair yönetiminin karşılaştıkları Livingstone tehdidine karşı yaptıkları, kendileri tarafından ahlak dışı eylemler olarak değil de içinde buldukları durumun ortaya çıkardığı bir sorumluluk olarak görmeleri, Machiavelci siyaset anlayışı ile büyük benzerlikler göstermektedir. Machiavelli bazen devletin varlığını sürdürmesi ya da daha ileri bir seviyeye ulaşabilmesi ya da ahlaki bir sonuca ulaşmak için ahlaksızca davranılmasının gerekebileceğine inanır. Livingstone'un Belediye Başkanlığını kazanmasını engellemeye çalışan Blair ve ekibi de bunun, kendi partilerinin geleceği kadar devletin geleceği, kendi istikballeri ve Londra halkının bekası için gerekli olduğuna inanırlar. Bu nedenle Pandora oyunun sonlarına doğru genç ve hırslı milletvekili Lola'ya asıl hedeflerinin kendi adayları Frank Dobson'ın seçilmesi değil, Ken Livingstone'un seçilememesi olduğunu söyler. Aynı şekilde parti yönetimini ele geçirmek isteyen Gordon Brown ve ekibinin de kendi partilerine ihanet eder bir şekilde Livingstone ile gizlice anlaşmaları da mevcut siyasi ortamın ahlaki kurallarının ideal ahlak kurallarından çok daha farklı olduğunu göstermektedir.

Blair'in bütün parti politikaları ve devlet ile ilgili konularda neredeyse tek belirleyici güç olması, Machiavelli'nin de iade ettiği üzere hükümdarın, Tanrı gibi, hukuk kurallarından ziyade kendi özgür iradesine dayalı bir eylem tarzını benimsemiş olduğunu göstermektedir. Gerektiği hallerde kanunlara uygun hareket etmek yerine devletin âli çıkarları için liderlerin özgür iradelerini kullanmaları ve hukuk dışına çıkmaları, onları sıradan insanlardan ayıran önemli özelliklerdendir. Gerek eserimizde karşımıza çıkan Blair'in ve Brown'ın siyaset anlayışları gerek Machiavelli'nin görüşleri doğrultusunda iyi bir amaç uğruna kötülük yapmaktan kaçınmayan bir hükümdar Tanrı'nın rızasını da kazanacaktır.

Snogging Ken Londra belediye başkanlığı seçimleri örneği ile bizlere iyi bir sonuç elde etmek uğruna kötülük yapılabileceğinin güzel örneklerinden birini sunar. Ken Livingstone eski bir İşçi Partilidir ancak zaman içinde İşçi Partisi yeni bir sol anlayış geliştirmiş olmasına rağmen, Ken eski klasik eylemci solculuğu savunmaktan vazgeçmemiştir. Livingstone'un siyasette başarılı olması demek, Blair ve ekibinin oluşturdukları ve *Yeni Sol* ya da *Üçüncü Yol* adını verdikleri yeni sol anlayışın başarısızlığı anlamına gelmektedir. Bu nedenle Livingstone'un belediye başkanlığını kazanmasını önlemek için gerekirse ahlak kurallarının hiçe sayıldığı bir mücadeleye girişmek, Blair için bir lider olarak kendisinden beklenen bir sorumluluktur. Blair ekibi aracılığıyla, klasik Makyavelist lider anlayışına uygun olarak, Livingstone'un halk nezdindeki itibarını ortadan kaldırmak için genç, tecrübesiz ve bir o kadar hırslı bir milletvekili olan Lola'yı kullanır. Lola daha on beş yaşındayken Livingstone ile ilişki yaşadığını ve hatta Ken'den bir çocuk sahibi olduğunu açıklayacak ve medyanın da desteği ile Livingstone'a karşı bir linç kampanyası yürütülecektir.

Eserde yaratılan siyasi ortam kapalı kapılar ardında yapılan anlaşmalar, verilen sözlerden ani dönüşler ve hilelerle dolu tam bir Makyavelist siyaset ortamıdır. Pandora Lola'yı istediklerini yapması durumunda siyasette çok ilerleyeceği sözünü vererek Livingstone'a atılacak iftiranın ana karakteri olmaya ikna eder. Ancak oyunun sonunda bunun sadece bir oyun olduğunu, aslında Lola'nın Blair'e olan sadakatini test ettiklerini söyler. Dönemin maliye bakanı Gordon Brown'ın temsilcisi olarak karşımıza çıkan Doug ise elindeki iki yüz bin sterlinlik çek ile Thick Boy'u kendi etkisi altına almaya çalışır. Doug'un amacı Livingstone başkan olursa tüm gücüyle Gordon Brown ve ekibinin İşçi Partisini ele geçirmesine yardımcı olmasıdır. Bu amacına ulaşamayacağını anlayan Doug çeki vermediği gibi Livingstone'a hakarete varan eleştirilerde bulunur. Ancak oyunun sonunda Livingstone ile anlaşmaları bunun bile bir siyasi taktik olduğunu ortaya koyar.

Doug Livingstone'a ittifak yapmayı önererek aslında onu tuzağa çekmek istemektedir. Eğer Livingstone başarısız olursa siyasi bir figür olarak varlığını sürdürmesi mümkün değildir. Ancak başarılı olursa, asıl başarı Gordon Brown ve ekibinin olacak ve Livingstone onların kontrolü altında hareket etmek zorunda kalacaktır. Bu durum Machiavelli'nin neden iyi bir lider olmak ve ülkenin kontrolünü ele geçirmek isteyen birinin asla kendisinden daha güçlü biriyle iş birliği yapmaması gerektiğini gösteren örneklerinden biridir. Machiavelli *Prens* adlı eserinde bu işbirliği, gücü daha büyük olanlar "İçin iyi ve yararlı olabilir, ama onları çağıran için hemen her zaman zararlıdır çünkü yenik düşerse sen de yenilirsin, kazanırsa esiri olursun. Eski tarih bunun örnekleriyle doludur..." (s. 92) demektedir.

Sonuç olarak, Tony Blair başta olmak üzere oyunumuzda karşımıza çıkan siyasetçilerin fikirleri ve uygulamaları ile Machiavelli'nin siyaset anlayışı arasındaki ilişkinin doğrudan bağlantılı olduğunu söylemek doğru olmasa da bu iki siyasi anlayış arasındaki benzerliklerin göz ardı edilemeyecek kadar belirgin ve önemli olduğunu söylemek mümkündür. Biz de Rees (2004) gibi benzerliklerin gerçekten güçlü olduklarını ve çağdaşlar tarafından kabul edildiğini, dolaylı veya dolaysız olsun Machiavelli'nin düşüncelerinin mevcut siyaset ve siyasetçiler üzerindeki etkilerinin çok büyük olduğunu savunuyoruz.

KAYNAKÇA

- Alderman, K. (2000). Stranger than Fiction? The Selection of the Conservative and Labour London Mayoral Candidates. *Parliamentary Affairs*, 737-752.
- Ali, T. (2000). One Upon a Time, a Politician. In T. Ali, H. Brenton, & A. de la Tour, *Snogging Ken* (pp. 7-11). London: Oberon Books.
- Ali, T., Brenton, H., & de la Tour, A. (2000). *Snogging Ken*. London: Oberon Books.
- Fischer, M. (2006). Prologue Machiavelli's Rapacious Republicanism. In P. A. Rahe (Ed.), *Machiavelli's Liberal Republican Legacy* (pp. xxxi-lxiii). Cambridge: Cambridge University Press.
- Kesgin, A. (2015, June). Machiavelli ve Makyavelizm. *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, 5(1), 105-139.
- Livingstone, K. (2011). *You can't say that Memoirs*. London: Faber and Faber.
- Machiavelli, N. (1979). *The Discourses*. (L. J. Walker, Trans.) Harmondsworth: Penguin.
- Machiavelli, N. (1994). *Prens*. (N. Güvenç, Çev.) İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Öztürk, A. (2013). Machiavelli Düşüncesinde Cumhuriyetçi Özgürlük Ve Kurucu Lider İmgesi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 68(2), 181 - 204.

- Ramsay, M. (2002). Machiavelli. In A. Edwards, & J. Townshend (Eds.), *Interpreting Modern Political Philosophy* (pp. 21-40). Palgrave Macmillan.
- Rees, E. (2004). *Political Thought from Machiavelli to Stalin*. New York: Palgrave Macmillan.
- Sabine, G. H. (1960). *A History of Political Theory*. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc.,.
- Shaw, E. (2016). Understanding Labour Party Management under Tony Blair. *Political Studies Review*, 14(2), 153-162.
- Sullivan, V. B. (2004). *Machiavelli, Hobbes, and the Formation of a Liberal Republicanism in England*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Temple, M. (2008). *The British Press*. New York: Open University Press.